

Правосудне институције БиХ морају да буду значајно реформисане, али могу наставити да постоје уз договор о надлежностима, порука је из Бањалуке.

Бањалука – Четири захтева која је Република Српска поставила како би заузврат одустала од референдума односе се првенствено на уређење стања у правосуђу, пре свега у институцијама наметнутим од високог представника – Суду и Тужилаштву БиХ. Занимљиво је да оцене РС о неефикасности и пристрасности тих институција донекле индиректно подржава и део међународних представника, као и неки званичници у Сарајеву, али је упркос томе сваки досадашњи покушај промена остао узалудан.

Чак и на местима где најављени референдум сматрају ударом на уставни поредак БиХ, махом у амбасадама западних земаља у Сарајеву, не споре неке недостатке на које прстом упиру из Бањалуке, али се о том стидљиво огласе тек ако се из РС подигне галама. Стога се поставља питање – хоће ли ова претња референдумом уродити бољим правосудним системом у БиХ?

Четири ставке спорне у раду правосуђа на нивоу БиХ које је Милорад Додик набројао у Београду након састанка са Александром Вучићем, премијером Србије, идентичне су онима које је пре четири године председник РС издиктирао Кетрин Ештон, тадашњој високој представници за спољну политику и безбедност, која је тад у Бањалуку дошла како би Додика покушала одговорити од референдума. И Ештонова се тад сагласила да постоје ствари које је у правосуђу могуће кориговати, због чега је уместо референдума отпочео такозвани структурални дијалог о реформи правосуђа, који до данас није дао резултате.

Суштина замерки из РС односи се пре свега на могућност да Суд и Тужилаштво БиХ, по закону који је наметнуо високи представник, изузму предмете од правосуђа Републике Српске, што дозвољава члан 7. Закона о суду БиХ, који је за Српску споран још од самог наметања тог закона, због чега се годинама тражи његово брисање.

Могућност изузимања предмета, на пример, омогућила је, између осталог, правосуђу БиХ да од Окружног тужилаштва у Бијељини пре шест година изузме предмет о Насеру Орићу који је био у завршној фази, од кад стоји у ладици Тужилаштва БиХ, чиме је Српској завезао руке у намери да процесуира Орића.

Друго, Српска захтева престанак ретроактивне примене Кривичног закона БиХ, с обзиром на то да постоје бројни случајеви у којима су за кривична дела почињена у рату судије Суда БиХ пресуђивале по том закону (који је донесен после рата), али су у другим случајевима, претежно за Бошњаке, примењивали закон из СФРЈ, који је повољнији приликом изрицања казни осуђеницима. Због ових пропуста Европски суд за људска права оспорио је поједине пресуде Суда БиХ (случај познатији као „Мактоуф и Дамјановић против БиХ“) утврдивши да Суд БиХ није требало да ретроактивно примењује закон из 2003. за предмете ратних злочина.

Трећи захтев Српске односи се на реорганизацију Суда и Тужилаштва БиХ, то јест обезбеђивање њихове независности као и одговорности, што би, како сматрају многи, требало да обухвати и реформу Високог судског и тужилачког савета БиХ (ВСТС БиХ) будући да, како се тврди, све три институције ником у БиХ не подносе рачуне.

„Судије у РС, то јест у основне, окружне, окружно – привредне као и у Виши привредни суд и у Врховни суд РС треба да бира ВСТС РС, који је потребно реактивирати јер већ постоји у Уставу РС, а тужиоце Скупштина РС. ВСТС БиХ треба да буде реформисан тако да у његовој надлежности остане вођење процедуре за избор судија БиХ, а не да, као што је тренутно случај самостално именује судије и тужиоце у институцијама РС, ФБиХ и БиХ“, предлог је правника у РС.

